

Топчій Василь Васильович, професор кафедри
кримінального права та кримінології
Університету державної фіскальної служби
України, доктор юридичних наук, професор

ГРОМАДСЬКІ СТРАТЕГІЇ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Сьогодні в Україні спостерігається зростаюча кількість громадських ініціатив, зокрема створення різних форумів, інших заходів з протидії корупції. Проте, як правило, такі ініціативи інспіровані самими олігархами, що мають вплив на політичні процеси, для створення, з одного боку, видимості демократичної держави, а з іншого - спрямування потенціалу суспільної активності громадян у потрібне русло. Це й надає можливість олігархам реалізовувати абсолютну політичну владу. В нашій державі є приклади існування громадських суспільних організацій, які насправді не здійснюють боротьбу з корупцією, а переслідують свої корисливі (політичні, бізнес) цілі під гаслом боротьби з корупцією, що висвітлюється в засобах масової інформації, які також є власністю олігархів. Не буде помилкою вважати, що у сучасному суспільстві стан масової свідомості визначається об'єктивними умовами життя, зокрема, інформаційно-психологічним впливом на нього, під яким у людей формується відповідний погляд на події та факти. Якщо ці умови не задовольняють суспільство, на нашу думку, протидіяти корупційній злочинності важко. В даному випадку виникає питання про правдивий формат інформації, що підноситься суспільству засобами масової інформації, бо їх тінювими власниками є політичні олігархи. Велику роль тут відіграє антикорупційне просвітництво, здатне сформуванати антикорупційну культуру в більшості громадян. Для цього потрібна політична воля, яка спрямована на формування ідеології нетерпимості до корупції, і яка, буде вищим проявом правової культури. Просвітницький напрям реалізації концепції передбачає забезпечення роз'яснення населенню негативних тенденцій, що виникають внаслідок корупційних діянь, та їх впливу на суспільне життя. Для забезпечення реалізації даного напрямку необхідна медійна підтримка ЗМІ [1], мова йде про зміну менталітету, вплив якого має основне значення, що вже доведено вченими. Наприклад, загальновідомо, що в країнах Південної Європи, зокрема Данії, корупція не розповсюджена саме з менталітету нації - віра, яку громадяни сповідують (протестантизм), не дозволяє красти. Отже, підведемо підсумки вищесказаного. Для якісної боротьби із корупцією та надбання європейських цінностей, необхідно вжити заходи, спрямовані на зменшення негативного інформаційного впливу олігархії на суспільне життя українців, зокрема через збільшення державних телеканалів, радіо, ЗМІ; безперервну інформаційну кампанію у суспільстві щодо антикорупційної поведінки її членів; підвищення рівня правової культури громадян [2].

Із прийняттям закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII до наукового обігу було запроваджено поняття «корупційні ризики». Наприклад керівник, засновники (учасники) юридичної особи забезпечують регулярну оцінку корупційних ризиків у її діяльності і здійснюють відповідні антикорупційні заходи, а антикорупційні програми мають містити оцінку корупційних ризиків у діяльності органу, установи, організації, причини, що їх породжують та умови, що їм сприяють [3]. Натомість до теперішнього часу його сутність та зміст не було з'ясовано належним чином, крім того перед органами державної влади було поставлено питання щодо розробки та впровадження методології їх оцінювання [4].

Слід зазначити, що глобалізаційна спрямованість національної політики призводить до уніфікації окремих нормативно-правових актів та обмежень власної правової сфери, але за твердженням фахівців Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, у разі, коли стратегія держави, яка здійснює ринкові перетворення, починає сприйматися як загроза економічній безпеці суб'єктів мікрорівня - підприємств і населення, втрачається зацікавленість останніх у забезпеченні стабільного економіко-правового середовища, а отже, взаємовідносини між державою, підприємствами й населенням втрачають спільний базис, і їхні стратегії входять в антагоністичну суперечність, що призводить до формування таких загроз, як тінізація, криміналізація та поширення корупції [5, с. 92]. Ще однією характерною рисою економіко-політичних процесів у сучасному українському суспільстві є «організаційний вакуум», часткове усунення держави від стратегічного управління економічною сферою, що змушує бізнес, зокрема приватні фінансові інституції, «зрощуватись» із владою.

Такий процес породжує поширення тіньових, корупційно-кримінальних псевдоринкових відносин та різних форм «захоплення держави», тобто встановлення бізнесовими структурами на вищих рівнях влади тіньового контролю за прийняттям рішень на користь свого бізнесу, а також «захоплення бізнесу», тобто набуття представниками органів влади різних рівнів тіньового контролю над бізнесом з метою отримання колективної або індивідуальної ренти (неправомірної вигоди, «відкату» чи іншої форми участі в прибутках) [5, с. 270].

Список використаних джерел

1. Костенко О. М., Бусол О. Ю. Концепція протидії корупційній злочинності в Україні потребує нових підходів: основні тези. *Публічне право*. 2016. № 2. С. 143-151.
2. ШБ: ЬНр://ипіуіє^аа^епегаІ/риЫ5Ыт\$коп1731_03_2017/р^4.рЖ
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-УП. *Верховна Рада України*. иЯЬ: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/170018>.
4. ШБ: http://univd.edu.ua/general/publishing/konf/31_03_2017/pdl715.pdf
5. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : монографія. Київ : НІСД, 2009. 301 с.